

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

การบริหารองค์การหรือหน่วยงาน จำเป็นจะต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญหลายประการที่จะดำเนินงานขององค์การหรือหน่วยงานเป็นไปได้อย่างดี มีความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ ความสำเร็จของการบริหารขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ “ผู้นำ” ซึ่งได้แก่ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาสูงสุดในองค์การหรือหน่วยงานนั้นนั่นเอง ผู้นำจึงเปรียบประดุจดวงประทีปขององค์การหรือหน่วยงาน ผู้นำเป็นจุดรวมพลังของสมาชิกในองค์การหรือหน่วยงาน ทำหน้าที่หัวหน้างานหรือผู้บังคับบัญชา เปรียบเสมือนหลักชัยในการดำเนินงาน ความสามารถและลักษณะของผู้นำมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับปริมาณ คุณภาพ และคุณค่าขององค์การหรือหน่วยงานที่มีผลสะท้อนให้เห็นประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานในหน่วยงานนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ผู้นำยังเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา และผู้ร่วมงานอีกด้วย ผู้นำที่ดีจึงมีความสำคัญต่อผู้ร่วมงาน ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ต่อองค์การหรือหน่วยงาน โดยเฉพาะต่อความสำเร็จขององค์การหรือหน่วยงานเป็นอย่างยิ่ง องค์การหรือหน่วยงานใดขาดผู้นำที่ดีความเจริญก้าวหน้าขององค์การหรือหน่วยงานย่อมเกิดขึ้นได้ยาก ผู้นำที่ดีจึงจะต้องมีความรู้ มีความคิดริเริ่ม มีความกระตือรือร้น ตั้งตัวอยู่เสมอ มีความกล้าหาญในการตัดสินใจ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีบุคลิกดี คุณสมบัติต่าง ๆ ของผู้นำย่อมมีผลต่อการใช้อิทธิพลของผู้นำในอันที่จะดึงดูดให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานไปในทิศทางที่จะไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งกิตติ ดยัคคานนท์ (2543 : 21) ได้กล่าวถึง ผู้นำไว้ว่า ผู้นำคือผู้มีอิทธิพลที่สามารถมีอิทธิพลเหนือคนอื่นและนำบุคคลเหล่านั้นไปโดยได้รับความไว้วางใจและเชื่อใจอย่างเต็มที่ อีกทั้งยังได้รับความเคารพนับถือ ความร่วมมือ และความมั่นใจจากผู้ใต้บังคับบัญชาเหล่านั้นอย่างจริงใจ

มีนักวิชาการหลายท่าน เช่น เบลคและมูตัน (Blake and Moutan, 1964) ; เรดดิน (Reddin, 1970) ; เฮอร์เชย์และบลันชาร์ด (Hersey and Blanchard, 1977) และฮอลปีน (Halpin, 1966) ได้แบ่งพฤติกรรมผู้นำเป็น 2 มิติ คือ มิติกิจสัมพันธ์ (Task oriented leader) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเน้นงานเป็นหลักอีกมิติหนึ่งคือมิติมิตรสัมพันธ์ (Relationship oriented leader) พฤติกรรมที่แสดงออกถึงการเน้นบุคคลเป็นหลัก ผู้นำจะแสดงพฤติกรรมใด ต้องให้เหมาะสมกับสภาพของตนเองและของผู้ตาม เพื่อให้งานเป็นไปด้วยความราบรื่นนำไปสู่ความสำเร็จของหน่วยงานต่อไปในการจัดการศึกษาจำเป็นที่ผู้บริหารการศึกษาในระดับต่างๆจะต้องมีพฤติกรรมผู้นำ เพื่อที่จะนำพา

งานการศึกษาของหน่วยงานทางการศึกษามุ่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ของการจัดการศึกษาต่อไป

พฤติกรรมผู้นำ ของผู้บริหารเป็นการแสดงออกในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นความเชื่อของ ผู้บริหารแต่ละคน ถ้าผู้บริหารมีความเชื่อมีความคิดแบบใดก็จะแสดงพฤติกรรมตามความเชื่อหรือ ความคิดนั้น นอกจากนั้นหน้าที่ของผู้บริหารจะต้องให้ความสนใจอย่างมากกับการสร้างบรรยากาศ ขององค์การ ผู้บริหารจะต้องจูงใจผู้ร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้เกิดความร่วมมือในการ ปฏิบัติงานทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ ผู้บริหารจะต้องประสานบทบาทของตนเองกับผู้ร่วมงาน ให้อยู่ในดุลยภาพที่ดี และเหมาะสมก่อให้เกิดบรรยากาศองค์การ (Organizational climate) ที่พึง ประสงค์ขึ้น ทั้งนี้เพราะบรรยากาศองค์การเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญ ที่จะทำให้การดำเนินงาน ขององค์การหรือหน่วยงานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลและบรรยากาศองค์การยังเป็นสิ่ง กำหนดพฤติกรรมที่สำคัญของบุคลากรในองค์การหรือหน่วยงาน นั้น ๆ

องค์การใดที่มีบรรยากาศที่พึงประสงค์ย่อมก่อให้เกิดความร่วมมือร่วมใจที่ดี ในทาง กลับกันองค์การใดที่มีบรรยากาศที่ไม่พึงประสงค์จะทำให้ผู้ร่วมงานไม่มีความตั้งใจในการทำงาน ขาดความเอาใจใส่ ขาดความร่วมมือ การสร้างบรรยากาศในการทำงานจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง เดวิส (Davis, 1981 : 104) กล่าวไว้ว่าบรรยากาศองค์การที่ดีสามารถจูงใจบุคลากรให้ปฏิบัติงานด้วย ความพึงพอใจสอดคล้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศองค์การกับความพึงพอใจใน การปฏิบัติงานของผู้ปฏิบัติงาน 695 คน (Werther and Davis, 1982 : 260) พบว่าบรรยากาศองค์การ มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญคือ เมื่อผู้ปฏิบัติงานไม่พอใจบรรยากาศองค์การ ความพึงพอใจในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานจะต่ำลง ด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าบรรยากาศองค์การที่พึงประสงค์ย่อมจะส่งผลต่อ พฤติกรรมการบริหารสูงกว่าบรรยากาศที่ไม่พึงประสงค์ การสร้างเสริมบรรยากาศให้เป็นไปตาม ที่พึงประสงค์จะสามารถจูงใจให้บุคลากรและผู้บริหารมีความตั้งใจทำงานส่งเสริมให้เกิด ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานยิ่งขึ้นนอกจากบรรยากาศองค์การจะมีอิทธิพลสูงใจในการ ปฏิบัติงาน ซึ่งก่อให้เกิดผลผลิตและความพึงพอใจในงานโดยตรงแล้ว บรรยากาศองค์การยังมีส่วน ช่วยลดความขัดแย้งในองค์การได้เป็นอย่างดี (Swetzer, 1969 : 167-170)

ประเทศไทยได้จัดให้มีการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้กำหนดความมุ่งหมาย แนวทาง โครงสร้างและวิธีการจัดการศึกษา ซึ่งมุ่งให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาอย่างจริงจัง กฎหมายการศึกษานี้ เป็นผลจากความพยายาม

อย่างต่อเนื่องมาของนักการศึกษาพร้อมกับนักวิชาการ นักการเมือง ซึ่งตระหนักถึงสภาพปัญหาของการจัดการศึกษาในประเทศไทย ซึ่งมีความเห็นว่า ถ้าหากไม่เร่งดำเนินการโดยด่วนอย่างเป็นระบบแล้ว คุณภาพการศึกษาของเยาวชนไทยจะยิ่งน้อยลงจนไม่สามารถแข่งขันกับคุณภาพการศึกษาของประเทศอื่นได้ ตามที่ปรีชา เวสารัชช์ (2542 : 2) ได้กล่าวว่า ความจำเป็นในการปฏิรูปการศึกษา มีสาเหตุสำคัญคือ การศึกษาไทยมีคุณภาพต่ำ ไม่สามารถทัดเทียมกับมาตรฐานสากลได้ ดังนั้นจึงต้องเร่งรัดปฏิรูปการศึกษาให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน

โรงเรียนประถมศึกษาเป็นหน่วยงานการศึกษาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาประชาชนในชาติ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ จบการศึกษาเพียงในระดับนี้ และอาจกล่าวได้ว่า ถ้าโรงเรียนประถมศึกษามีคุณภาพ ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศก็มีคุณภาพด้วย แต่การที่จะทำให้โรงเรียนประถมศึกษามีคุณภาพนั้น ปัจจัยสำคัญมีหลายอย่างและที่สำคัญจะขาดเสียมิได้ คือ ผู้บริหารโรงเรียน การบริหารโรงเรียนนั้นผู้บริหารต้องทำหน้าที่บริหารและแสดงพฤติกรรมผู้นำซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการนำโรงเรียนไปสู่เป้าหมายรวมทั้งการมีบรรยากาศของโรงเรียนที่ดีย่อมจะส่งผลถึงการทำงานของบุคลากรด้วย ตั้งแต่ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา โรงเรียนประถมศึกษามีส่วนที่เกี่วข้องโดยตรงในการปฏิรูปการศึกษา ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ผู้ที่จะนำแนวนโยบายการปฏิรูปการศึกษาไปสู่ความสำเร็จคือผู้บริหาร จะต้องแสดงพฤติกรรมผู้นำไปสู่การปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนรัฐจวน อินทรกำแหง (2537 : 230) กล่าวว่าผู้นำสถานศึกษาทุกระดับมีบทบาทความรับผิดชอบอย่างสำคัญตั้งแต่ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการ เพราะเป็นผู้มีอำนาจสูงสุดในสถานศึกษานั้น ทั้งในการสร้างสรรค์และในการทำลาย ซึ่งย่อมขึ้นอยู่กับความมีสัมมาทิฐิหรือมิจฉาทิฐิ ของผู้นำสถานศึกษานั้นๆ คุณภาพโรงเรียนเป็นประเด็นปัญหาหนึ่งที่สังคมไทยกำลังให้ความสำคัญในอันดับต้นๆ กระทรวงศึกษาธิการกำลังพยายามที่จะปรับปรุงคุณภาพโรงเรียนด้วยการปฏิรูปการศึกษา บทบาทของผู้บริหารและครูอาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนผู้บริหารจึงเป็นบุคคลสำคัญในการเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงในการปฏิรูปการศึกษากายในโรงเรียน พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำพาความสำเร็จไปสู่โรงเรียนที่มีคุณภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนั้นในช่วงปฏิรูปการศึกษา การศึกษาจะบรรลุผลได้จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจ ความสามารถของบุคลากรในโรงเรียน โดยเฉพาะผู้บริหารจำเป็นจะต้องเป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรเป็นหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 การเปลี่ยนแปลงการศึกษาเหล่านี้ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีพฤติกรรมผู้นำในการบริหารโรงเรียน ซึ่งมีผลไปสู่ประสิทธิภาพในการจัดการศึกษา และด้วยการเปลี่ยนแปลงในช่วงปฏิรูปการศึกษานี้ บรรยากาศของโรงเรียนย่อมจะต้องเปลี่ยนแปลงไป ตามสถานการณ์ด้วย

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 มีโรงเรียนประถมศึกษาในความรับผิดชอบ 391 โรงเรียน มีนักเรียนจำนวน 80,611 คน มีครูจำนวน 4,182 คน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. 2544 : 7) รับผิดชอบการจัดการศึกษา 3 ระดับคือการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาสำหรับเด็กที่มีอายุก่อนเกณฑ์, การศึกษาภาคบังคับจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาให้กับเด็กที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับ ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษาและจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษาได้ตระหนักถึงภารกิจและความสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หมวด 4 ว่าด้วยแนวจัดการศึกษาที่ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสถานศึกษาได้พัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ทุกด้าน โดยถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด และจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพเศรษฐกิจและสังคมของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาส่งผลให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 กำหนดนโยบาย และทิศทาง ตลอดจนยุทธศาสตร์การทำงานเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง โดยเร่งรัด ส่งเสริม สนับสนุน การจัดการกระบวนการเรียนรู้ตามมาตรา 24 เพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีความรักและความตระหนักในคุณค่าของความเป็นอยุธยา สร้างความมั่นใจแก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการได้รับบริการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยใช้ยุทธศาสตร์โรงเรียนคุณภาพภายใต้นโยบายที่ว่า “คุณภาพได้มาตรฐานสากลบนสำนึกความเป็นไทย”

โดยนโยบายทิศทางและยุทธศาสตร์ในการทำงานของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 เป็นผลให้ผู้บริหารโรงเรียนต้องเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน เพื่อที่จะนำพาบุคลากรในโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จในการจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ซึ่งผู้บริหารจะแสดงพฤติกรรมผู้นำในการบริหารโรงเรียน ในส่วนของบรรยากาศของโรงเรียนจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลในความสำเร็จของงาน ผู้วิจัยมีความเชื่อว่าพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนจะเป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า ผู้บริหารมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใดจะสามารถบริหารงานให้บรรลุวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงพิจารณาถึงความสำคัญที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับบรรยากาศของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาองค์กรต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2
2. เพื่อศึกษาบรรยากาศของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน กับบรรยากาศของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และเขต 2

ความสำคัญของการวิจัย

1. ผลการศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ทำให้ทราบถึงพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และ เขต 2 เพื่อเป็นสารสนเทศสำหรับการปรับปรุง และพัฒนาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารและเป็นข้อมูลให้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 สำหรับการวางแผนการปฏิบัติงาน การจัดอบรมสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพผู้บริหารเป็นสารสนเทศสำหรับการ ปรับปรุงและพัฒนาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา และเป็นสารสนเทศประกอบการเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งผู้บริหาร
2. ผลการศึกษายบรรยากาศของโรงเรียนทำให้ทราบถึงบรรยากาศของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 เพื่อเป็นสารสนเทศให้ผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปพิจารณาปรับปรุงแก้ไขบรรยากาศของโรงเรียนและธำรงรักษายบรรยากาศของโรงเรียนด้านต่างๆ ที่คืออยู่แล้วได้คงอยู่กับโรงเรียนต่อไป เพื่อให้เกิดบรรยากาศของโรงเรียนที่พึงประสงค์ ในโรงเรียนอย่างแท้จริง และใช้เป็นสารสนเทศประกอบการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้บุคลากรที่ปฏิบัติงานในโรงเรียน
3. เป็นสารสนเทศเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับบรรยากาศของโรงเรียน สำหรับพยากรณ์แนวโน้ม เพื่อการวางแผนการพัฒนางาน กำหนดเป้าหมาย หรือความสำเร็จของงาน และเป็นแหล่งให้ความรู้เพื่อการศึกษา ค้นคว้าและ เพิ่มเติมความรู้ สำหรับผู้บริหารและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารกับบรรยากาศของโรงเรียนประถมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

1.1 ในเรื่องพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีการบริหารของเบดคและมูตัน (Blake and Moutan. 1964) ; เรดดิน (Reddin. 1970) และ ฮอลปีน (Halpin. 1966) สรุปได้ว่า พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหาร มีอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านกิจสัมพันธ์ และด้านมิตรสัมพันธ์ นอกจากนั้น ยังพบว่า ฮอลปีน ได้พัฒนาแบบสอบถามพฤติกรรมผู้นำ (Leader Behavior Description Questionnaire : LBDQ) ใช้วัดพฤติกรรมผู้นำและผู้วิจัยแบบสอบถามพฤติกรรมผู้นำ (Leader Behavior Description Questionnaire : LBDQ) มาเป็นเครื่องมือสำหรับงานวิจัยครั้งนี้ คือ

1.1.1 ด้านกิจสัมพันธ์ (Initiating structure) เป็นพฤติกรรมแสดงออกถึงความต้องการของผลงานมากกว่าความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานหรือสมาชิกในกลุ่มบริหาร โดยยึดถือกฎระเบียบ ข้อบังคับ และขั้นตอนการดำเนินงาน ตามสายการบังคับบัญชา และเน้นความสำเร็จของงานเป็นสำคัญ

1.1.2 ด้านมิตรสัมพันธ์ (Consideration) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความเป็นมิตรที่ดี ความไว้วางใจผู้ร่วมงาน มีความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงาน เป็นไปอย่างอบอุ่น และเป็นกันเอง มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์อันดีช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในกลุ่มผู้ร่วมงานและหาโอกาสพบปะสังสรรค์เชื่อมสัมพันธ์ภาพกับผู้ร่วมงาน

1.2 ในส่วนของบรรณาคาของโรงเรียนนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบรรณาคาของโรงเรียนของฮอยและคลอฟเวอร์ (บุญเจือ จุฬาพรณาชาติ. 2544 : 6 ; อ้างอิงจาก Hoy and Clover. 1984 : 94.) ได้ศึกษามรรยาของโรงเรียนจากพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและพฤติกรรมของครูผู้สอน โดยวัดจากพฤติกรรมผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 3 ด้านคือพฤติกรรมสนับสนุน พฤติกรรมสั่งการ พฤติกรรมขัดขวาง และวัดจากพฤติกรรมครูผู้สอน 3 ด้าน คือ พฤติกรรมความร่วมมือ พฤติกรรมมิตรสัมพันธ์ พฤติกรรมแตกแยก

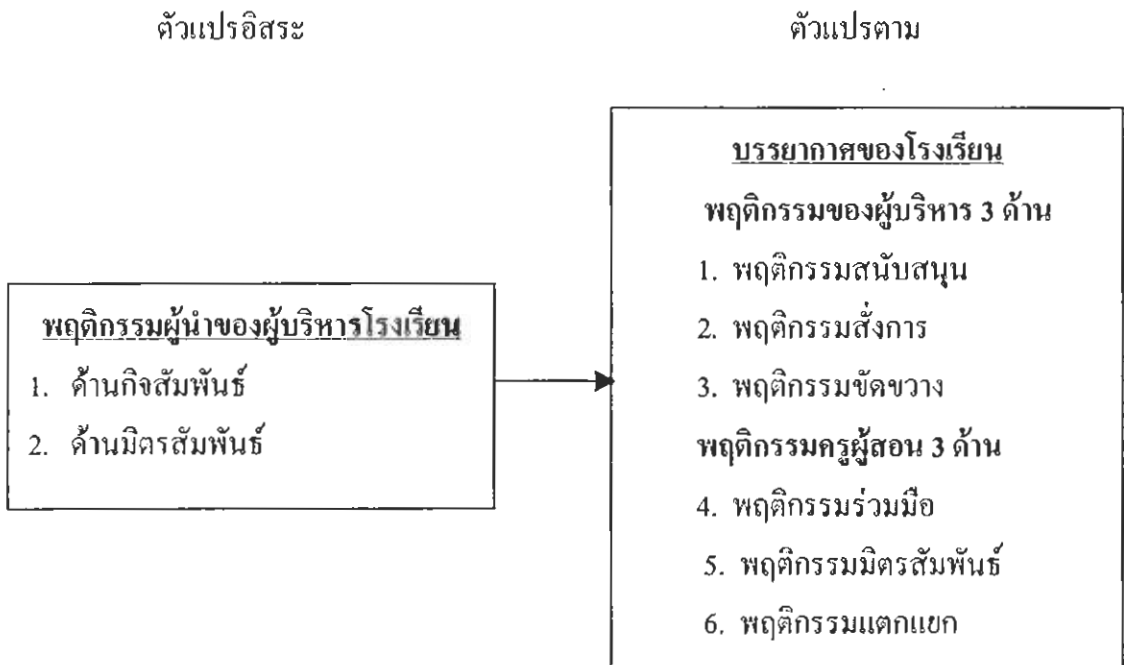
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2 ปีการศึกษา 2546 จำนวน 391 คน

กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 194 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan. 1970 : 607-610) ดำเนินการโดยการสุ่มแบบชั้นอย่างเป็นสัดส่วน (Proportionate stratified sampling) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 และทำการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎีการบริหารของเบลคและมูตัน (Blake and Moutan, 1964) ; เรดดิน (Reddin, 1970) และฮอลปีน (Halpin, 1966) สรุปได้ว่า พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหาร มีอยู่ 2 ด้าน คือ ด้านกิจสัมพันธ์ และด้านมิตรสัมพันธ์ ส่วนบรรยาการของโรงเรียนได้ศึกษาแนวคิดของฮอยและคลอฟเวอร์(บุญเจือ จุฑาพรรณชาติ.2544 : 6 ; อ้างอิงจาก Hoy and Clover. 1984. : 94.) โดยศึกษาบรรยาการของโรงเรียนจากพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาและพฤติกรรมของครูผู้สอน โดยวัดจากพฤติกรรมผู้บริหารสถานศึกษาไว้ 3 ด้าน คือ พฤติกรรมสนับสนุน พฤติกรรมสั่งการ พฤติกรรมขัดขวาง และวัดจากพฤติกรรมครูผู้สอน 3 ด้าน คือ พฤติกรรมความร่วมมือ พฤติกรรมมิตรสัมพันธ์ พฤติกรรมแตกแยก ซึ่งสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดได้ดังนี้

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึงสถานศึกษาที่เปิดสอนในระดับก่อนประถมศึกษา ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตอนต้นตามโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต1 และเขต 2

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการที่ดำรงตำแหน่งครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการโรงเรียน และรวมถึงผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2

พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง การแสดงออกของครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้อำนวยการหรือรักษาการในตำแหน่งดังกล่าว ในการวิจัยวัดพฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามพฤติกรรมผู้นำ (Leader Behavior Description Questionnaire : LBDQ) ซึ่งพัฒนาโดยฮอลปิ่น จำแนกพฤติกรรมผู้นำออกเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1. ด้านกิจสัมพันธ์ (Initiating structure) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความ ต้องการผลงานมากกว่าความสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานหรือสมาชิกในกลุ่มการบริหารขีดถือกฎระเบียบข้อบังคับ และขั้นตอนการดำเนินงานตามสายการบังคับบัญชาและเน้นความสำเร็จของงานเป็นสำคัญและคำว่า “กิจสัมพันธ์” ให้หมายถึง คำว่า “มุ่งงาน” หรือมิติและคำอื่นที่มีความหมายในลักษณะเดียวกันนี้

2. ด้านมิตรสัมพันธ์ (Consideration) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความ เป็นมิตรที่ดีมีความไว้วางใจผู้ร่วมงาน มีความเคารพนับถือซึ่งกันและกัน ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารกับผู้ร่วมงานเป็นไปอย่างอบอุ่นและเป็นกันเอง มีความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์ที่ดี ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในกลุ่มผู้ร่วมงานและหาโอกาสพบปะสังสรรค์ เชื่อมสัมพันธ์กับผู้ร่วมงานและคำว่า “มิตรสัมพันธ์” ให้หมายรวมถึงคำว่า “สัมพันธ์ภาพ” หรือ “ความสามัคคี” และ “มุ่งคน” หรือมิติ และคำอื่นใดที่มีความหมายในลักษณะเดียวกันนี้ด้วย

บรรพชาของโรงเรียน หมายถึง คุณลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นในสถานศึกษาอันเป็นผลมาจากความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหารสถานศึกษากับคณะครูและระหว่างคณะครูด้วยกันเองซึ่งทำให้โรงเรียนหนึ่งแตกต่างไปจากโรงเรียนอีกแห่งหนึ่ง มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลในโรงเรียน โดยวัดจากการรับรู้ของผู้บริหารเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริหารสถานศึกษา 3 ด้าน และพฤติกรรมของครูผู้สอน 3 ด้าน ตามแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1. พฤติกรรมผู้บริหารสถานศึกษา 3 ด้าน ได้แก่

1.1 พฤติกรรมสนับสนุน หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษาในการ

ให้คำติชมแก่คณะครูอย่างสร้างสรรค์ รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากคณะครู โดยวัดหลังการรับรู้ของผู้บริหารตามแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.2 พฤติกรรมสั่งการ หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษา ในการติดตามการปฏิบัติงานของคณะครูอย่างใกล้ชิด และยึดถือระเบียบกฎเกณฑ์เป็นสำคัญ โดยวัดหลังการรับรู้ของผู้บริหารตามแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

1.3 พฤติกรรมขัดขวาง หมายถึง การแสดงออกของผู้บริหารสถานศึกษา ในการมอบหมายภาระที่ให้แก่คณะครูมากเกินไปอันเป็นอุปสรรคขัดขวางต่อการสอน โดยวัดหลังการรับรู้ของผู้บริหารตามแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2. พฤติกรรมครูผู้สอน 3 ด้าน ได้แก่

2.1 พฤติกรรมร่วมมือ หมายถึง การแสดงออกของคณะครูที่มีการช่วยเหลือ ให้การสนับสนุนและยอมรับในความสามารถทางวิชาการซึ่งกันและกัน โดยวัดหลังการรับรู้ของผู้บริหารตามแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.2 พฤติกรรมมิตรสัมพันธ์ หมายถึง การแสดงออกของคณะครูที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน สมาชิกของแต่ละกลุ่มย่อยมีการพบปะกันอยู่เสมอ โดยวัดหลังการรับรู้ของผู้บริหารตามแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

2.3 พฤติกรรมแตกแยก หมายถึง การแสดงออกของคณะครูที่มีการพบปะกันน้อย มีความแตกแยกและขาดความสามัคคีในหมู่คณะ โดยวัดหลังการรับรู้ของผู้บริหารตามแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

บรรยากาศเปิด หมายถึง คุณลักษณะที่เกิดขึ้นในสถานศึกษา วัดได้จากพฤติกรรมของผู้บริหารและพฤติกรรมของครู โดยแบ่งเป็น 4 ระดับ ได้แก่ บรรยากาศของโรงเรียนเปิดมาก บรรยากาศของโรงเรียนเปิดค่อนข้างมาก บรรยากาศของโรงเรียนเปิดค่อนข้างน้อย และบรรยากาศของโรงเรียนเปิดน้อย

สมมติฐานการวิจัย

พฤติกรรมผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนมีความสัมพันธ์กับบรรยากาศของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2